

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Величковського Руслана Владиславовича за темою: «Конструювання та відтворення соціального порядку українського суспільства в умовах медіатизації політики», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 054 Соціологія

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Сьогодні, коли сама природа влади та механізми функціонування суспільства зазнають фундаментальних змін під тиском цифрових технологій, медіатизація політики поступово перетворюється на повсякденну реальність, що безпосередньо впливає на стабільність політичних інститутів, формування громадської думки та, зрештою, на самий соціальний порядок. Розуміння глибинних механізмів цього процесу є ключовим завданням для соціальних наук, зокрема соціології та політології, адже від цього багато в чому залежить здатність учасників суспільно-політичних процесів прогнозувати ризики та адекватно реагувати на виклики.

Особливої гостроти ця проблематика набуває в умовах повномасштабної війни Росії проти України. Інформаційний фронт сьогодні є не менш важливим, ніж військовий. Медіа, особливо соціальні мережі, перетворилися на арену жорсткого протистояння, де ворог цілеспрямовано використовує дезінформацію, пропаганду та маніпулятивні технології для дестабілізації українського суспільства, підриву довіри до влади та розколу національної єдності. В цих умовах науковий аналіз впливу медіа на соціальний порядок стає питанням національної безпеки.

Проте попри значну кількість публікацій на дотичні теми, в українському науковому просторі досі бракує комплексного, системного дослідження, яке б розглядало медіатизацію не фрагментарно, а як цілісний процес, що охоплює різні рівні соціальної та політичної взаємодії. Дисертація Р. В. Величковського є вдалою спробою заповнити цю прогалину. Отже, тема представленого дослідження, що орієнтується на комплексний аналіз процесів конструювання та відтворення соціального порядку українського суспільства в умовах медіатизації політики, набуває особливої

актуальності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота Р.В. Величковського має чітку, логічну структуру, яка відповідає темі, об'єкту, предмету, меті та завданням проведеного дослідження. Робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, кожен з яких містить по три підрозділи, висновків, списку використаної літератури та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, описана проблемна ситуація, розкритий ступінь наукової дослідженості проблеми, встановлений зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, визначені об'єкт, предмет, мета, завдання, охарактеризована методологічна основа дослідження, сформульована наукова новизна, висвітлене теоретичне і практичне значення роботи, а також зазначені особистий внесок здобувача, кількість публікацій, напрями апробації результатів дослідження, структура та обсяг дослідження.

Перший розділ присвячено формуванню концептуального апарату та методологічного інструментарію дослідження. Автор здійснює глибокий аналіз ключових понять «медіатизація політики» та «соціальний порядок», розкриваючи їх еволюцію та сучасні інтерпретації. Дисертант демонструє широку ерудицію, систематизуючи значний масив теоретичних підходів – від класичних соціологічних теорій до новітніх концепцій у сфері медіа-досліджень. На мою думку, особливої уваги заслуговує обґрунтування інтегрованого підходу, що поєднує конструктивістську перспективу з інструментарієм критичного дискурс-аналізу. Такий синтез дозволяє вийти за межі описовості та аналізувати медіа не просто як канал комунікації, а як активного агента конструювання соціальної та політичної реальності. Цей розділ створює надійний теоретико-методологічний фундамент для подальшого емпіричного аналізу.

У другому розділі Р.В. Величковський аналізує конкретні прояви досліджуваного феномену в українському контексті. Цей розділ є ядром емпіричної частини роботи. Автор вдало структурує аналіз навколо трьох ключових вимірів: цифрового розриву, впливу російської інформаційної війни та трансформації медіаландшафту. Такий підхід є цілком виправданим, оскільки саме ці фактори визначають унікальність

української ситуації. Також здійснено аналіз впливу інформаційної агресії РФ як каталізатора процесів медіатизації. Дисертант переконливо показує, як війна загострює існуючі тенденції та створює нові виклики для політичних інститутів та громадянського суспільства. Детальний аналіз політичних дискурсів на різних платформах, зокрема в Telegram, враховує стрімке зростання ролі цього месенджера в політичному житті країни.

Третій розділ фокусує увагу на наслідках медіатизації. У цьому розділі розкриваються механізми трансформації інститутів влади та громадянського суспільства, аналізуються нові форми політичної участі. Переконливим є використання кейс-стаді для ілюстрації впливу медіа на формування соціальних норм у таких чутливих сферах, як мовне питання, гендерні ролі та ставлення до корупції. Це дозволяє перейти від загальних теоретичних тверджень до конкретних, емпірично підтверджених висновків. Логічним завершенням аналізу є представлена в цьому розділі авторська модель впливу медіатизації, яка успішно систематизує та візуалізує складні процеси, що були предметом дослідження, і є одним з найбільш значущих наукових результатів роботи.

У висновках відображено основні результати роботи, які кореспондують із зазначеною метою дослідження.

У додатках наведено кодифікатор для контент-аналізу медіаповідомлень, а також список опублікованих праць за темою дисертації.

Таким чином, констатуємо, що дисертація Р.В. Величковського виконана на високому теоретико-методологічному рівні, всі її положення та висновки достатньо обґрунтовані. У цілому дисертаційна робота Р.В. Величковського справляє позитивне враження і має евристичний потенціал щодо сприяння подальшому розвитку вітчизняної соціологічної науки.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів. Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків у дисертації Р.В. Величковського можна охарактеризувати як достатньо високий. Мета і завдання, що були поставлені дисертантом, отримали реалізацію в положеннях наукової новизни та знайшли своє відображення у висновках до розділів та роботи в цілому. Наукова новизна одержаних

результатів полягає в комплексному аналізі впливу медіатизації політики на конструювання та відтворення соціального порядку в сучасній Україні, з урахуванням специфіки постколоніального транзиту, гібридної війни та стрімкого поширення цифрових технологій. Зокрема, дисертантом вперше встановлено, що медіатизація політичного дискурсу в Україні сприяє трансформації соціальних норм та цінностей через вплив на конструювання «спільного знання», емоційне зараження, алгоритмічне посилення, формування наративів та фреймів, трансляцію певних моделей поведінки та ідентичностей; емпірично доведено, що медіатизація активно формує соціальні норми та цінності в Україні; розроблена модель впливу медіатизації на рівні медіа-ландшафту, політичної комунікації та соціального порядку; розкрито специфіку впливу медіатизації на антикорупційний дискурс, виокремлено прокорупційні наративи, що циркулюють в українському медіапросторі; створено кодифікатор для контент-аналізу медіаповідомлень на основі багатовимірної системи індикаторів, що охоплює основний наратив, емоційну тональність, наявність ознак маніпуляцій, мови ворожнечі, використання специфічної лексики, ідентифікацію акторів, інституцій та географічних об'єктів, що згадуються в контексті політичного дискурсу.

Дисертаційна робота Р.В. Величковського являє собою вдалу спробу системного осмислення одного з ключових процесів сучасності – медіатизації політики – не як ізольованого комунікаційного феномену, а як фундаментального чинника, що безпосередньо конструює соціальний порядок в Україні. Автор відходить від поширеного описового підходу і пропонує цілісну аналітичну рамку, яка пов'язує трансформації у медіасфері зі змінами в політичних інститутах та соціальних нормах, що є безумовним кроком уперед для вітчизняної соціологічної науки.

Особливий інтерес становить розгляд процесів медіатизації політики крізь призму гібридної війни – цей ракурс дозволив авторові виявити специфічні механізми, які каталізують трансформаційні процеси та водночас створюють унікальні загрози для національної безпеки, а це, в свою чергу, дозволяє по-новому поглянути на стійкість українських політичних інститутів та громадянського суспільства.

Вагомим внеском у методологічний інструментарій медіадосліджень є запропонована автором модель впливу медіатизації, яка дозволяє структурувати складну

порядок – з його специфічною політичною культурою, рівнем довіри до інститутів та соціальними розломами – впливає на характер та темпи самої медіатизації в Україні. Адже стрімкий перехід українців до соціальних мереж як основного джерела новин багато в чому був зумовлений саме кризою довіри до традиційних ЗМІ та політичних інститутів, що передувала повномасштабному вторгненню.

По-друге, дисертант детально аналізує трансформацію інститутів влади під впливом медіатизації. Водночас, на моє переконання, сьогодні держава та її інститути є не лише об'єктом, а й одним із найпотужніших суб'єктів медіатизації. Створення телемарафону «Єдині новини», проактивна комунікаційна стратегія Офісу Президента та Збройних Сил України – все це приклади того, як держава сама активно конструює медійну реальність. У цьому контексті постає запитання про двоїсту роль державних інститутів: де пролягає межа між необхідним у воєнний час інформуванням та мобілізацією суспільства і ризиками надмірної централізації інформаційного простору та маніпуляцій?

По-третє, в дисертації часто йдеться про «українське суспільство» як про певну цілісність. Хоча такий рівень узагальнення є методологічно виправданим для виявлення загальних трендів, мені видається, що процеси медіатизації та їхній вплив на соціальний порядок мають суттєву регіональну специфіку. Сприйняття інформації, рівень довіри до різних джерел, вразливість до дезінформації можуть кардинально відрізнятися у прифронтових, тилкових та деокупованих регіонах. Чи враховувалася ця регіональна диференціація при розробці моделі, і які, на думку автора, можуть бути ключові відмінності у проявах медіатизації на регіональному рівні?

По-четверте, дисертант справедливо акцентує увагу на емоціоналізації як ключовій характеристиці сучасного політичного дискурсу, адже в умовах війни емоційна мобілізація є інструментом національної стійкості. Проте постає низка запитань: Які довгострокові наслідки цього явища для політичних інститутів? Чи не призводить домінування емоцій над раціональними аргументами до ерозії культури політичних дебатів та до посилення популістських тенденцій у повоєнний період? Яким автор бачить баланс між емоційною мобілізацією сьогодні та потребою у раціональному політичному діалозі завтра?

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, не применшують загальної високої оцінки роботи, а покликані сприяти подальшому обговоренню та розвитку наукових розвідок у галузі конструювання та відтворення соціального порядку українського суспільства в умовах медіатизації політики.

Висновок. Дисертаційна робота Р.В. Величковського на тему «Конструювання та відтворення соціального порядку українського суспільства в умовах медіатизації політики» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке містить нові, теоретично та практично обґрунтовані результати в галузі соціології.

Робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, вважаю, що Величковський Руслан Владиславович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 054 Соціологія.

Офіційний опонент:

доктор політичних наук, професор, завідувач
кафедри політології Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Олег БАТРИМЕНКО

Підпис Батрименка О. засвідчую
проректор з наукової роботи
Ганна ТОЛСТАНОВА

08.2025